

Протягом останніх днів навколо майна Федерації професійних спілок України, її членських організацій органами державної влади, зокрема органами прокуратури, знову розгорнута масштабна кампанія.

При цьому використовуються усі методи і засоби, у тому числі масової інформації. На адресу Федерації професійних спілок України, її членських організацій та заснованих (створених) нею суб'єктів господарювання, особисто Голови Федерації профспілок України, членів Президії Федерації профспілок України, керівників Всеукраїнських профспілок від органів прокуратури та її представників надходять численні запити, вимоги та приписи, іноді й категоричного характеру та погрози, про термінове надання інформації, значної кількості документів щодо майна профспілок, його використання, прийнятих профспілками рішень, пояснень щодо повноважень їх виборних органів, а також органів управління суб'єктів господарювання.

З огляду на масовий характер зазначених дій правоохоронних органів, які здебільшого не відповідають установленим законами вимогам, до того ж мають ознаки упередженості і головне - дискредитують профспілки і негативно впливають на поточну роботу суб'єктів господарювання, ФПУ вважає за необхідне довести до відома усіх членських організацій, первинних організацій профспілок, окремих їх членів наступну інформацію.

Такі дії є черговою спробою **заволодіти майном, що знаходиться у власності профспілок,** ослабити їх матеріальну базу та перешкодити законній громадській діяльності.

Федерація профспілок України вже не один раз доводила, в том числі й у судових органах, що на даний час усі 42 всеукраїнських профспілки та 27 територіальних профоб'єднань, що входять до Федерації профспілок України, і сама Федерація

профспілок України, є законними власниками належного їм майна.

Майно Федерації профспілок України та її членських організацій набутими протягом десятків років в установленому законом порядку за рахунок власних коштів та за рахунок фінансування з інших джерел, не заборонених законодавством України.

Перші ознаки незалежності профспілок від держави у своїй діяльності - перехід на повне самофінансування за рахунок членських внесків та інших власних коштів - введені з 1 січня 1938 року, а правосуб'єктність в повному обсязі, в тому числі мати власне відокремлене (балансове) майно, майнові права, укладати угоди, бути позивачем і відповідачем в судах, створювати підприємства та господарські товариства профспілок - закріплена з липня 1958 року. На законодавчому рівні право власності профспілок було визначено Основами цивільного законодавства Союзу РСР та союзних республік, прийнятими 08.12.1961 р. (стаття 24) та Цивільним кодексом УРСР, введеним в дію з 01 січня 1964 р. Відповідно до статті 24 Цивільного кодексу УРСР профспілки, як громадські організації, мали статус юридичної особи, відокремлене майно і самостійний баланс та здійснювали свої права через виборні органи.

Право власності профспілкових організацій у подальшому було закріплено Законом СРСР "Про громадські об'єднання" від 09.10.1990 (стаття 18) та Законом СРСР "Про професійні спілки, права і гарантії їхньої діяльності" від 10.12.1990 (стаття 20).

Закон України "Про власність" від 07.02.1991 визнав професійні спілки суб'єктами права колективної власності (стаття 20) та визначив перелік об'єктів, що можуть бути у власності профспілок, а саме: майно культурно-освітнього та оздоровчого призначення, грошові кошти, акції, інші цінні папери, жилі будинки, споруди виробничого і невиробничого призначення, обладнання, устаткування, транспортні засоби та інше майно, необхідне для забезпечення діяльності, передбаченої статутами. Згідно з статтею 28 зазначеного Закону профспілки можуть мати у власності підприємства відповідно до цілей, зазначених в їх статутах, і в порядку, передбаченому законодавством України.

XV з'їзд профспілок України, що відбувся в жовтні 1990 року і за рішенням делегатів був перетворений в I Установчий з'їзд незалежних профспілок України, прийняв Декларацію про утворення Федерації незалежних профспілок України та проголосив незалежність профспілок України від державних і господарських органів республіки та СРСР. Це

означало вихід із складу профспілок СРСР, відмову від діяльності відповідно до Статуту профспілок СРСР. З'їзд також прийняв Положення про Федерацію незалежних профспілок України (далі - ФНПУ), затверджене з'їздом 6 жовтня 1990 року, яким визначено її правовий статус, організаційну структуру, права та обов'язки, у тому числі і майнові. Положенням, зокрема, передбачено що Рада ФНПУ є правонаступником Укрпрофради, а основні фонди, майно, які належали Укрпрофраді і необхідні для виконання цілей та завдань ФНПУ, становлять її власність і охороняються законом.

Крім майна, що належало профспілкам та їх об'єднанням, на території України знаходилось майно, що було у власності ВЦРПС. Президія Ради Загальної конфедерації професійних спілок СРСР 18 листопада 1990 р. прийняла постанову "Про затвердження Договору про закріплення прав по володінню, користуванню і розпорядженню профспілковим майном", якою затверджений Договір про закріплення прав по володінню, користуванню і розпорядженню профспілковим майном, згідно з яким Федерації незалежних профспілок України були передані права по володінню, користуванню і розпорядженню профспілковим майном (тобто повне право власності), які належали ВЦРПС і її правонаступнику - Загальній конфедерації праці (далі - ЗКП) на території України.

Постановою Ради Фонду профспілкового майна ЗКП від 16.01.1992 права ФНПУ по володінню, користуванню та розпорядженню профспілковим майном були підтверджені.

Верховна Рада України 10 квітня 1992 р. прийняла постанову "Про майнові комплекси та фінансові ресурси громадських організацій колишнього Союзу РСР, розташовані на території України", яка передбачала тимчасову, до визначення правонаступників загальносоюзних громадських організацій, передачу Фонду державного майна України майна та фінансових ресурсів, розташованих на території України підприємств, установ та об'єктів, що перебували у віданні центральних органів цих організацій. 4 лютого 1994р. Нею прийнята ще одна постанова "Про майно загальносоюзних громадських організацій колишнього Союзу РСР", яка встановлювала, що майно загальносоюзних організацій колишнього Союзу РСР, розташоване на території України, тимчасово до законодавчого визначення суб'єктів права власності є загальнодержавною власністю.

Дія зазначених постанов не поширюється на профспілкові організації ФПУ, оскільки вони, як зазначено вище, ще у жовтні 1990 року вийшли зі складу загальносоюзної громадської організації - ВЦРПС. Більш того, з прийняттям Конституції України зазначені постанови втратили практичне застосування, оскільки не відповідають нормі 92 Конституції України, згідно з якою правовий режим власності визначається виключно

законами України

Тому ці постанови не породжують будь-яких правових наслідків щодо майна ФПУ, яка протягом десятиліть відкрито і безперешкодно володіла, користувалась, утримувала та розпоряджалась на території України майном, набутим нею на законних підставах.

Враховуючи, що з 1991 року **жодний державний орган не надав документально підтверджених фактів наявності державної частки** у об'єктах власності ФПУ, **вимоги щодо визначення інших суб'єктів права володіння, користування та розпорядження майном Федерації шляхом прийняття відповідного закону є безпідставними.**

У даний час питання власності профспілок та їх об'єднань повністю врегульоване на законодавчому рівні.

Відповідно до статті 13 Основного Закону України, норми якого мають пряму дію, **власність не повинна використовуватися на шкоду людини і суспільства держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом.**

Серед конституційних основ правового господарського порядку, що визначені частиною другою статті 5 Господарського кодексу України, передбачено **забезпечення державою захисту прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, непорушність права приватної власності, недопущення протиправного позбавлення власності, визнання і дія в Україні принципу верховенства права.**

Правовий режим власності в Україні, відповідно до пункту 7 статті 92 Конституції України, визначається виключно законами України.

Згідно із статтею 21 Закону України «Про об'єднання громадян» об'єднання громадян може мати у власності кошти та інше майно, необхідне для здійснення його статутної діяльності. **Об'єднання громадян набуває право власності на кошти та інше майно, передане йому засновниками, членами (учасниками) або державою, набуває від вступних та членських внесків**

, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, **а також на майно, придбане за рахунок власних коштів чи на інших підставах, не заборонених законом.**

Громадські організації також мають право на майно та кошти, придбані в результаті господарської та іншої комерційної діяльності створених ними госпрозрахункових установ та організацій, заснованих підприємств.

Аналогічні норми містяться у статті 34 **Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»**

Так, статтею 34 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" передбачено право профспілок, їх об'єднань мати у власності кошти та інше майно, необхідне для здійснення їх статутної діяльності, у тому числі право власності на майно та кошти, придбані в результаті господарської діяльності створених ними підприємств та організацій, визначено інші підстави виникнення права власності на майно та право розпоряджання ним. Важливою нормою є те, що позбавлення профспілок права власності, а також права володіння та користування майном, переданим їм у господарське відання, може мати місце лише за рішенням суду на підставах, визначених законом.

Вищий арбітражний суд України листом від 26.10.1999 "Про Закон України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" дав арбітражним судам України роз'яснення стосовно застосування судами деяких положень зазначеного Закону, в тому числі щодо застосування інших нормативно-правових актів в частині, що не суперечить Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності".

Окрім того, відповідно до норм цивільного законодавства України, зокрема статтею 344 Цивільного кодексу, визначено, що особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує відкрито, безперервно володіти нерухомим майном протягом 10 років або рухомим майном - протягом 5 років, набуває право власності на це майно

(набувальна давність).

Щодо майна, що свого часу було передано державою профспілкам “у відання” та “на праві виключного володіння”. Аналіз юридичної природи цих прав, здійснений Інститутом держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України, вказує, що використані владою на той час такі поняття при закріпленні об’єктів нерухомості за фактичним власником – профспілками на необмежений строк (з правом управління, здачі в оренду, у т.ч. державним установам, підприємствам) надали цьому праву характерних рис, які об’єктивно притаманні праву власності. З моменту передачі цього майна профспілкам у встановленому порядку десятки років назад воно державою не вилучалося, держава не накладала жодних обмежень щодо його використання і розпорядження, а профспілки відносились і відносяться до цього майна як власник відноситься до свого майна, тобто володіють, користуються та розпоряджаються ним в повному обсязі прав власника. Тому відповідно до діючих норм законодавства це майно є власністю профспілок, що підтверджено вищими судовими органами України.

Статтею 34 Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності" та статтею 49 Закону України "Про власність", чинного на той час, було встановлено, що “володіння майном вважається правомірним, якщо інше не буде встановлено судом”. А саме рішеннями Вищого арбітражного суду України від 20.01.97 у справі № 137/7 та №138/7 за позовом Фонду державного майна України до ФПУ, Фонду соціального страхування України, АТ “Укрпрофоздоровниця”, АТ “Укрпрофтур” про визнання недійсними установчих документів цих товариств з мотивів, що майно, на якому створено АТ, нібито не належало його засновнику - ФПУ, ФДМУ в позові відмовлено повністю. Це рішення залишено в силі постановою Судової колегії по перегляду рішень, ухвал, постанов Вищого арбітражного суду України від 14.06.1997 № 04-1/ЦА -137/7-7/30.

Департамент правового захисту

Департамент профспілкового майна